

Легітимність державної влади в сучасній Україні

*Гиркіна О.О., студентка гр.Ю-05 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник – Семенов В.М., к.держ.упр., доц. кафедри права СумДУ*

Дієздатність влади багато в чому залежить від її легітимності. Адже це один з показників ефективності політичної влади. Жодна державна влада не може спиратися лише на існування законів. Вона повинна мати підтримку суспільства або окремих груп. Елементи легітимності як визнання існуючого порядку управління обґрунтованим, справедливим, існують за значної широти кола учасників процесу легітимності. Справжня легітимність державної влади, яка покликана служити юридичним вираженням суспільства, представником його інтересів, існує тільки тоді, коли владу підтримує більшість населення країни. У сучасній політичній обстановці все більш яскраво проявляється недовіра народу до влади, що тягне за собою як наслідок відсутність узгодження суспільних інтересів у ході управління державою, затримку розвитку громадянського суспільства. Тому питання легітимності державної влади в Україні є актуальним.

Метою дослідження є аналіз легітимності державної влади в сучасній Україні.

Легітимність означає згоду народу з владою, коли він добровільно визнає її право приймати рішення, які повинні виконуватися [4, с. 89]. Тобто, це – позитивне ставлення громадян, великих суспільних груп (у тому числі й іноземних) до діючих в кожній конкретній державі інститутів політичної влади, визнання правомірності їх існування.

Від легітимності потрібно відрізнити легальність влади. Це – відповідність влади діючим законам. Як зазначає М. Юрій, між легітимністю і легальністю може бути протиріччя. Не всі закони, прийняті відповідно до встановленої процедури, можуть оцінюватися населенням як справедливі, нарешті, законно обрана влада у випадку невиконання своїх зобов'язань, невдалого економічного курсу, який призвів до різкого падіння рівня життя, може втратити довіря з боку суспільства [4, с. 90]. Саме такі процеси і відбуваються зараз в Україні.

Основними джерелами легітимності, як правило, виступають три основні суб'єкти: населення; уряд; зовнішньополітичні структури.

Зниження реальної підтримки органів державної влади чи правлячого режиму в цілому, яке впливає на якісні зміни їхніх ролей і функцій, говорить про кризу легітимності. У сучасних умовах суспільно-політичного розвитку України криза легітимності державної влади спричинена нездатністю органів влади здійснювати свої функції, у проявах прихованих форм насилля над людьми, неспроможністю уряду адаптуватися до динамічної зміни умов суспільного розвитку, розривом між конституційними нормами та практикою їхнього втілення, відсутністю серйозних структурних змін.

Легітимність багатьох політичних систем сьогодні спирається на раціонально-легальну основу, що полягає у дотриманні певного набору інституціональних правил, установлених відповідно до прийнятих норм і процедур. Головним засобом підтримки й підтвердження легітимності сучасних політичних режимів є процедура загальнонаціональних виборів [1]. Проте, як вдало вказує Є. Цокур, на практиці, головним чином, почали використовуватися методи проведення виборів, що ґрунтувалися не на вільному волевиявленні громадян та врахуванні інтересів суспільства, а на маніпулятивних технологіях. Тож вибори стали прикриттям для подальшої узурпації влади певними кланами та фінансово-промисловими групами [3]. З даною думкою слід погодитися, адже приховані методи маніпуляції масами населення, ґрунтуються на низькій правовій обізнаності народу, порушеній політичній свідомості громадян, а також на психологічних способах подачі інформації.

Хоча легітимізація влади в Україні і відбувається ніби то відкритим шляхом, за рахунок виборів, проте влада швидко втрачає свої позиції в системі довіри населення. Через це вона змушена вимушені звертатися до технологій забезпечення самолегітимізації.

По-перше, технологія, заснована на демонстрації відданості. У випадку України це, насамперед, відданість ідеї незалежності й суверенітету. Взагалі предмет відданості має бути значущим беззастережно, це повинні бути безумовно домінуючі цінності. Вони ж – наріжні камені легітимності. Неможливо бути легітимним, не сповідуючи їх. Громадяни, у свою чергу, визнають легітимність з боку домінуючої доктрини.

По-друге, технологія, заснована на культивуванні переконаності у відсутності авторитетної альтернативи, своєрідного політичного варіанту «іншого не дано».

По-третє, технологія легітимації авторитетом науки й мистецтва. В останні два роки технологія легітимації авторитетом набула в Україні усталеної форми науково-практичних конференцій. Останні з них були проведені з економічної проблематики та з реформи політичної системи. Їх вів Президент, він виступав на них із доповідями й заключним словом, присутністю й словом надаючи цим конференціям особливого статусу.

По-четверте, технологія приучення до відносин «патрон – клієнт», яка переживає в Україні справжній ренесанс. Склавшись, очевидно, у внутрішньо елітному просторі, вона поступово поширилась на все суспільство. Під патронатом президента проводяться спортивні змагання й фестивалі, виставки та ярмарки, шоу й конкурси. Отже, влада, як і раніше, задовольняється лише формальною легальністю, отриманою в ході законодавчо встановлених виборчих процедури [2, с. 6].

Є. Цокур зазначає, що криза легітимності влади на сьогоднішній день наближається до своєї критичної межі. Виявом цього є не тільки надзвичайно низький рівень довіри населення до політичної системи в інституціональному та персоніфікованому вимірі, а й швидке зниження авторитету держави на міжнародній арені.

Можливими ризиками в даному контексті є такі.

У внутрішньополітичному житті: подальше нівелювання демократичних процедур легітимації політичного режиму в Україні, ймовірно, посилюватиме авторитарні тенденції у політичному житті, що у свою чергу спричинить поступове згортання низки демократичних досягнень; тривання процесу відсторонення громадян від участі у політичному житті та поширення практики позасистемної діяльності (участь у неінституціоналізованих протестних акціях) посилюватиме вплив радикальних політичних сил, інтереси яких не репрезентовані у політичній системі; відновлення протистояння між громадянським суспільством та владою, що ускладнить процес досягнення Україною європейських демократичних стандартів.

У зовнішньополітичній діяльності – подальша делегітимація політичного режиму загрожуватиме зниженням авторитету України на міжнародній арені, згортанням численних програм співпраці України з представниками міжнародної спільноти, спрямованих на інтеграцію до європейських та євроатлантичних структур [3].

Отже, в сучасній Україні все більшого розвитку набувають процеси де легітимації державної влади. А це говорить про те, що у разі цілковитої втрати підтримки народу, влада змушена буде застосовувати силові методи, що є незаконними, і як результат буде порушувати легальність влади. Вважаємо доцільними наступні методи виходу з кризи легітимності: підтримка постійних контактів з населенням; проведення роз'яснювальної роботи щодо своїх цілей; пошук нових способів виконання поставлених завдань; постійне та оптимальне оновлення законодавства; узгодження суспільних інтересів у ході державного управління; організація контролю з боку організованої громадськості за різними рівнями державної влади; розвиток політичної свідомості громадян.

Література:

1. Кокорська О.І. Легітимність влади в суспільстві, що трансформується: теоретико-методологічні проблеми/ [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/naukma/Polit/2004_31/08_kokorska_oi.pvf.
2. Макеєв С. Десятирічна криза легітимності правлячих кіл / С. Макеєв. – Політична думка, – 2001. – № 3 – с. 5-9.
3. Цокур Є.Г. Легітимність влади в Україні від здобуття незалежності до сьогодні: особливості джерела та технології/ [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2009_27/Gileya27/P6.pdf.
4. Юрій М.Ф. Політологія: Підручник/М.Ф. Юрій – К.: Дакор, КНТ. – 2006. – 416 с.

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 80-82.